

ภาวะการผลิตสินค้าทางการเกษตรของประเทศไทย ส่วนใหญ่ในปัจจุบันจะมี
อุตสาหกรรมแปรรูปรองรับ โดยอุตสาหกรรมแปรรูปที่รองรับมีทั้งรูปแบบของการค้าเสรีและ
การผูกขาดโดยรัฐบาล สินค้าเกษตรที่มีอุตสาหกรรมรองรับในรูปแบบการค้าเสรี ได้แก่
สับปะรด อ้อย มันสำปะหลัง ฝ้าย พืชน้ำมัน สัตว์ทะเลและอื่น ๆ ซึ่งสินค้าเหล่านี้จะมีการแปรรูป
หลายลักษณะ เช่น บรรจุเป็นอาหารกระป๋อง เป็นวัตถุดิบของอุตสาหกรรมอื่น ๆ ส่วนสินค้า
เกษตรที่มีอุตสาหกรรมรองรับในรูปแบบของการผูกขาดโดยรัฐบาล ก็คือใบยาสูบ ซึ่งอุตสาหกรรม
บุหรี่โดยโรงงานยาสูบ สังกัดกระทรวงการคลังเป็นผู้ผูกขาดในการผลิตบุหรี่เพียงรายเดียวใน
ประเทศ

1.1 ความสำคัญของอุตสาหกรรมบุหรี่และยาสูบ

ใบยาสูบเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งที่ทำรายได้สูงให้กับเกษตรกรและรัฐบาล
จากคุณสมบัติที่ตีเค้นบางประการของใบยาไทยในการใช้เป็นตัวประกอบ (Filler) ของ
อุตสาหกรรมบุหรี่ คือ นิโคตินต่ำ น้ำตาลสูง เนื้อบาง และมีคุณสมบัติเป็นกลาง (Neutral)
ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ ทำให้รายได้จากการส่งออกใบยาสูบ ของรัฐบาลมี
แนวโน้มสูงขึ้น กล่าวคือ ในปี 2520 มูลค่าการส่งออกใบยาสูบ 924 ล้านบาท แล้วเพิ่มเป็น
1,243 1,745 2,550 และ 1,773 ล้านบาทในปี 2522 2524 2525 และ 2526
ตามลำดับ (ตารางที่ 1.1)

ตารางที่ 1.1 ปริมาณและมูลค่าส่งออกใบยาสูบไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 - 2526

พ.ศ.	ปริมาณ (เมตริกตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
2519	22,027	699
2520	27,980	924
2521	34,810	1,161
2522	34,049	1,243
2523	39,056	1,377
2524	36,412	1,745
2525	37,850	2,550
2526	35,245	1,773

ที่มา : โรงงานยาสูบ รายงานประจำปี 2525 - 2526

นอกจากรัฐบาลจะได้รายได้จากการส่งออกใบยาสูบ ใบยาสูบยังสามารถทำรายได้ให้กับรัฐบาลได้อีกในรูปแบบของภาษีสรรพสามิต คือ การจัดเก็บค่าแสตมป์ยาสูบ ซึ่งค่าแสตมป์ยาสูบนี้กรมสรรพสามิตได้มีการปรับปรุงหลายครั้งด้วยกัน ซึ่งครั้งล่าสุด คือวันที่ 20 มีนาคม 2527 กรมสรรพสามิตได้ประกาศอัตราค่าแสตมป์ยาสูบ ดังนี้

- บุหรี่ใช้ใบยาไทยล้วนและบุหรี่ที่ใช้ใบยาต่างประเทศผสมไม่เกินร้อยละ 20 อัตราค่าแสตมป์ยาสูบเป็นร้อยละ 35 ของราคาจำหน่ายปลีก
- บุหรี่ที่ใช้ใบยาต่างประเทศผสมเกินร้อยละ 20 อัตราค่าแสตมป์ยาสูบเป็นร้อยละ 48 ของราคาจำหน่ายปลีก

จะเห็นได้ว่าการจัดเก็บอากรแสตมป์ยาสูบจะมีผลกระทบต่อราคาบุหรี่ที่ผลิตภายในประเทศ และราคาของบุหรี่ ยอดจำหน่ายของอุตสาหกรรมบุหรี่ รวมทั้งรายได้จากการส่งออกที่สูงขึ้น ควรที่จะมีผลกระทบต่อราคาใบยาสูบที่เกษตรกรควรจะได้รับให้สูงขึ้น แต่เนื่องจากอุตสาหกรรมบุหรี่เป็นอุตสาหกรรมผูกขาด และอุตสาหกรรมประเภทนี้จะเป็นผู้กำหนดราคารับซื้อ ดังนั้น การศึกษาวิจัยเรื่องนี้จะศึกษาว่าเกษตรกรได้รับผลตอบแทนจากการผลิตใบยาสูบเหมาะสมหรือไม่ โดยจะศึกษาถึงต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนที่ได้รับจากการผลิตใบยาสูบ

การเพาะปลูกยาสูบมีมากที่สุดในพื้นที่ของประเทศไทย แต่ทำการเพาะปลูกเพียงสองพันธุ์ คือ พันธุ์เวอร์จิเนีย (Virginia) และพันธุ์เบอร์เลย์ (Burley) เขตที่มีการเพาะปลูกรองลงมาคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการปลูกสามพันธุ์ คือ พันธุ์เวอร์จิเนีย พันธุ์เบอร์เลย์ และพันธุ์เตอร์กิช (Turkish) ดังนั้นการศึกษาวินิจฉัยเรื่องนี้จึงเลือกศึกษาการผลิตใบยาสูบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากภาคนี้มีการเพาะปลูกยาสูบทั้ง 3 พันธุ์ ซึ่งเป็นส่วนผสมในการผลิตบุหรี่ทั้งสามพันธุ์ รวมทั้งประชากรในภาคนี้มีรายได้ต่อหัวต่ำ จึงควรที่จะหาทางส่งเสริมให้มีการผลิตใบยาสูบให้มากขึ้นเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ของประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มากขึ้น ซึ่งปัจจุบันก็ได้มีการขยายเนื้อที่และผลผลิตในการปลูกยาสูบอยู่แล้ว ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.2 จำนวนข้าวไร่ พันธุ์เพาะปลูก และผลผลิตโตโยนาแห้งแยกตามชนิด

ฤดูการผลิต ปี	พันธุ์เวอรจิเนีย		พันธุ์เบอร์เลย์		พันธุ์ไคอริกซ์		
	จำนวน ข้าวไร่ (ราย)	ผลผลิต (ก.ก.)	จำนวน ข้าวไร่ (ราย)	พันธุ์ พัน เพาะปลูก (ไร่)	จำนวน ข้าวไร่ (ราย)	พันธุ์ พัน เพาะปลูก (ไร่)	ผลผลิต (ก.ก.)
2516/17	165,453	29,648,964	-	-	-	-	-
2517/18	205,927	34,595,910	7,357	16,781	5,978	4,369	760,252
2518/19	238,370	42,906,674	11,490	22,695	13,445	9,793	1,702,892
2519/20	209,238	42,684,692	13,400	28,437	37,316	29,396	4,193,009
2520/21	199,290	41,000,000	13,096	25,605	58,000	46,209	5,894,866
2521/22	220,861	44,000,000	12,032	28,422	22,000	25,000	4,000,000
2522/23	231,266	47,241,920	12,904	26,394	25,426	32,167	4,318,490
2523/24	189,446	37,447,538	21,448	38,127	28,271	38,284	5,540,498
2524/25	258,254	51,656,075	25,796	76,155	28,175	40,606	7,457,947
2525/26	237,890	47,317,009	56,740	99,220	43,785	60,845	6,347,166
2526/27	109,149	39,601,767	47,391	100,869	32,713	50,901	6,189,143

ที่มา : ฝ่ายควบคุมการผลิตและจำหน่าย กองการยาสูบ กรมสรรพสามิต

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตใบยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนีย เบอร์เลย์ และเตอร์กิช ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ศึกษาต้นทุนการผลิตใบยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนีย เบอร์เลย์ และเตอร์กิช ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. ศึกษาถึงผลตอบแทนจากการผลิตใบยาสูบทั้งสามพันธุ์ เพื่อพิจารณาว่าใบยาสูบพันธุ์ใดให้ผลตอบแทนสูงสุด
3. ศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการผลิตใบยาสูบทั้งสามพันธุ์

1.3 ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตใบยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนีย เบอร์เลย์ และเตอร์กิช จะศึกษาถึงการเพาะกล้าในแปลงเพาะ การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การบ่มใบยา ตลอดจนการบรรจุเพื่อนำไปขาย ซึ่งใบยาสูบทั้งสามพันธุ์จะเป็นใบยาสูบที่เกษตรกรปลูกและบ่มเอง แล้วนำไปขายให้สถานีใบยาของโรงงานยาสูบตามโควตาที่ได้รับจากสถานี เพราะสามารถทราบปริมาณการผลิต และราคารับซื้อล่วงหน้าที่โรงงานยาสูบได้ กำหนดเป็นโควตาในแต่ละปีการเพาะปลูก ทำให้นำไปใช้ประกอบความเข้าใจในการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตใบยาสูบแต่ละพันธุ์ เมื่อการศึกษาได้ศึกษาถึงขั้นตอนในการผลิตใบยาสูบแต่ละพันธุ์แล้ว ก็จะทำการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลต้นทุนจากเกษตรกรผู้ปลูกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือดังนี้

- ใบยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนีย จะทำการศึกษาในจังหวัดหนองคาย
- ใบยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์ จะทำการศึกษาในจังหวัดนครพนม
- ใบยาสูบพันธุ์เตอร์กิช จะทำการศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ดและขอนแก่น

เหตุที่เลือกตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูลต้นทุนจากจังหวัดที่ได้กล่าวมาข้างต้น ก็เพราะโรงงานยาสูบได้จัดตั้งสำนักงานไร่ยาสูบ และสถานีใบยา เพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปลูก การดูแลรักษา การบ่มใบยา และรับซื้อใบยา จากเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพียง 3 แห่งเท่านั้น คือ สำนักงานไร่ยาสูบหนองคาย สำนักงานไร่ยาสูบนครพนมและสำนักงานไร่ยาสูบบ้านไผ่

1.4 วิธีการศึกษา

ขั้นตอนของวิธีการศึกษา เรื่องต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตใบยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนีย เบอร์เลย์ และเตอร์กิช ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีดังนี้

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลการเพาะปลูกใบยาสูบพันธุ์ เวอร์จิเนีย เบอร์เลย์ และเตอร์กิช ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยแบ่งเป็น

- ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการออกแบบสอบถามและสัมภาษณ์เกษตรกรที่ทำการผลิตใบยาสูบแต่ละพันธุ์ เจ้าหน้าที่สำนักงานไร่ยาสูบ ตลอดจนเจ้าหน้าที่สถานีใบยาต่าง ๆ รวมทั้งการไปสังเกตการณ์การเพาะปลูกใบยาสูบแต่ละพันธุ์

- ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าหนังสือ เอกสาร และจุลสารที่เกี่ยวกับการเพาะปลูกใบยาแต่ละพันธุ์ ที่เผยแพร่โดยหน่วยราชการและสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ทำการประเมินวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการออกแบบสอบถามเกษตรกร โดยวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับจากการผลิตใบยาสูบแต่ละพันธุ์

3. สรุปผลการศึกษาวิจัย พร้อมทั้งวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการผลิตใบยาสูบทั้งสามพันธุ์

1.5 สมมติฐานที่ใช้ในการวิจัย

1. ผลตอบแทนในการผลิตใบยาสูบทั้งสามพันธุ์แตกต่างกัน
2. ค่าแรงงานในการผลิตใบยาสูบเป็นปัจจัยต้นทุนการผลิตที่สำคัญ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการส่งเสริมให้ประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการผลิตใบยาสูบ เนื่องจากใบยาสูบเป็นพืชเศรษฐกิจประเภทหนึ่งที่ทำให้ผลตอบแทนสูง
2. ทำให้ทราบได้ว่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามารถขยายการผลิตใบยาสูบพันธุ์ที่จะใช้ในการส่งออก และทดแทนพันธุ์ที่นำเข้าได้หรือไม่
3. เป็นแนวทางให้สถาบันการเงินและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมให้มีการผลิตใบยาสูบทั้งสามพันธุ์ให้มากขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ